

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

*Komolyan és határozottan szánjuk rá magunkat, hogy isten-
adta tehetségeinket a lehető legjobban fölfogjuk használni. Ez komoly
kötelességünk, ez legyen fő célunk.*

Channing.

Székely dolgok.

Nagyontisztelt Szerkesztő úr! Már több hónapja, hogy levelemmel nem alkalmatlankodtam. Sok oka van ennek, u. m. a vénséggel járó gyengeség, feledékenység stb. egyfelől, másfelől pedig a falusi élethez tartozó gazdaság folytatása.

Hej micsoda alkalmatlan idők valának a nyáron a mezei munkákra nézve! Hetekig esett az eső s az áldott nap fényét, melegét napokon keresztül nélkülöztük. Már pedig az alkalmas idő nagy tényező a mezei munkásra nézve! Annak hiányában csak vesződség a gazdaság folytatása.

No de már most, Istennek hála, az elmélkedésre is jut egy-egy kis idő. Megbeszélgethetjük a multakat s tervezgethetünk a jövőre.

A jó Istennel s az általa rendezett időjárással csak kibékülünk, mert ha egyik kezével sújt is, a másikkal megáld. Hogy ha megver, azzal is int s önvédelemre tanít. De nem így vagyunk egészen az emberi intézményekkel, mert ezek közül némelyik teljesen a földhöz vág, megsemmisít.

Fájdalommal hallom minden nap a szomszéd vármegye romlását és pedig azért fájdalom főképpen, hogy egy ember élt vissza ott a nagy tömeg bizalmával s okozta azt a romlást, a mely székely népünknek, nem mondom kiirtásával, de elűzésével fog végződni. A török, tatárdulás meggyérítette a népet

házánk sok vidékén a régi időkben; de akkor a nemzetiségi szempontok nem voltak annyira előtérbe állítva, mint ma. Telepítés által pótolattak és pedig idegen népekkel. Ma azonban, ha a székely, a magyar fogy, az azok helyére telepítettek a nemzeti tőke veszteségét nem pótolják; sőt a magyar ellensége erejét gyarapítják. Minden magyar elvesztése, elvándorlása érzékeny kár a magyar nemzetre nézve.

A székely népet álokoskodással, a takarékpénztárak segítségével igyekeztek kiprédikálni az uzsorások körmei közül. Ez szép és hasznos is lett volna, ha a humanismus nem hiányzik az intézményből s a nép az uzsorások öléből nem esik az uzsorás pénztárak körmei közé és pedig egy helyett tiz, sőt száz helyett ezerek. S a mint régebb is irtam, a pénztárak jobbágyságot lettek.

És ha már most a viszony olyanná vált volna, a minő volt régebb akárhány derék földesúr és jobbágysai között, a kik kölcsönösen egymás javára munkáltak, egymást szerették s nem vontak el semmit egymástól, a mivel a másik megbénult volna. Mondom, ha ily szép és humánus viszony fejlődött volna ki az újabbkori takarékpénztári földesurak és jobbágysai között, még remény lehetne, hogy népünk élni fog a hazában és szaprodik; de ezek elűzik a hazából és szétkergetik a világba. Nem mondom, hogy mindenik, de némelyik megteszi és pedig azért, mert vezetője lelketlen, önző. És a nép, az Isten adta nép, nincsen még oda nevelve, hogy gyümölcsözőleg tudja befektetni a kölcsönpénzt.

Pusztulunk, fogyunk, veszünk. Az a kép, a melyet Csikvármegye érdemes alispánja feste közelebbi jelentésében a székelység elszegényedéséről, mindenik székely vármegyére talál. Egyes nagy száju, önző, lelketlen, álhazafi addig s addig boldogítja a székelyt, hogy maholnap egészen elboldogtalanodik; s addig s addig bolondítja, hogy futóbolonddá válik s meg sem áll, míg Oláhországba vagy Amérikába meg nem érkezik.

Jól esik lelkemnek, hogy e szomorú igazságokat elmondhatám a szerkesztő úrnak. Mit kellene tenni, hogy e bajok orvosolva legyenek? Régebbi leveleimben tettem némi-némi javaslatot. Az én öreg fejem beleszédül, ha e sajnos állapotokról kezdek gondolkozni. Szerkesztő úr még fiatal, tapasztalt, világotlátott ember. Levelem folytatásaként adjon a székely népnek valami praktikus jó tanácsot, a mely szerint ezt az életrevalónak híresztelt népet meg lehetne menteni és a szemét felnyitni, hogy lássa a veszedelmet, a mely felé rohan. S igyekezzék megmenteni a még megmenthetőket és ébredjen tudatára annak, hogy minő fontos szerepe volna és lehetne neki nemzeti szem-

pontból, itt hazánk keleti felében. És az intézők figyelmét még jobban ráirányítani, hogy e becses nemzeti anyagot ne engedjék végképpen elveszni. Melynek nyélbeütésére az Úr Isten segítse a szerkesztő urat, kívánja

Egy öreg székely.

A kis leányka.

I.

Harmatcsepp a rózsán,
Ha ölébe vette,
Csillag a hold mellett,
Ha kézen vezette :
Olyan volt a Véghné kicsi leánykája.

Virágról mily hamar
Fölszárad a harmat!
Szép csillag, a hajnal
Téged is elaltat,
Mint a kis leánykát az a pár esztendő.

II.

Végh Andorné gyászruhája,
Le-leperdül a köny rája,
— Nehéz göröngy kis koporsón, --
Oh, a szive hogyan fájna!

Múlik egy év, kettő, három :
Új rúgy hajt az élő ágon,
Ifjú asszony csak azt mondja :
— »H'jába várom, h'jába várom!« —

Virág nyit már a *sírhanton*,
Nyit: hogy újra elhervadjon.
Végh Andorné számítgatja :
- »Éltem is így elszaladjon?« —

Szöke haja kaczkiaáson,
Túl van már a búsuláson,
Sugva mondja tánczosának :
— »Csitt! a férjem meg ne lásson!« —

III.

Fekszik ágyán kínos betegen,
Órizője félénk ne legyen :

Égiekről, kicsi lányáról
Jár a szája, mint a sebes szél.
(Azt mondják: az ilyen megsem él.)

— »Feleségem, édes, föl ne kelj!
Hisz gyöngé vagy, mint a hópehely!«
— »Agyam végén az a kis angyal
Az én lánykám!.. Andor fognád meg,
Oh, nagy Isten, engem nem vár meg!« . . .

Mindkét szeme le van csukódva,
Ninesen messze már a végóra,
Meg se mozdul teste kórágán,
S kapkod mégis asszott kezével
Lánykájához, a kit *nem ér el*. . .

Pap Domokos.

Szegény asszony!

Este felé állított be hozzám. Az ajtóban szépen letette czók-mókját, azután kezemet — hiába ellenkeztem — megcsókolva, hozzá fogott mondókájához.

Elbeszélte, hogy ő Kolozsvárról jó gyalog, immár 15-ik napja. Ott a kórházban együtt volt egy ide való asszonynyal s az, mikor ő kiszabdult, egy levelet adott át neki s azt hozta el most. Pedig nem erre vitt volna az útja; de hát nagy beteg társának kívánságát hogy ne teljesítette volna? Ki tudja, vajjon az meglátja-e még az ő faluját? Magáról sem hitte ezt, hanem ő kérte a jó Istent másért is, magáért is s a jó Isten meghallgatta a kérését.

Leültetem a kályha mellé, hogy melegedjék meg és pihenjen egy kicsit. Eleget fáradt és fázott szegény a hosszú út alatt.

Leült s tovább beszélt egy húzamban.

Modorában és beszédében volt valami, a miből azt a következtetést lehetett levonni, hogy tudása nagyon korlátolt; de beszédének értelme, melyből viszont egész lelkületére lehetett következtetni, oly világos, áttetsző volt, mint a hegyi patak kristály tiszta vize s szive, lelke — színarany.

Bizony, már 15-ik napja, hogy ő uton van — folytatta szavait — némely helyen még csak szállást sem kapott s a göré rakásban töltötte el az éjt. Egy este egy urasági udvarhoz ért; itt megkérdezte a munkásoktól, hogy minek szólítsa az urat, nagyságosnak-e, vagy méltóságosnak? Azt mondták

neki, hogy szólítsa csak tekintetesnek. Mire bement az urhoz és engedelmet kért tőle ahhoz, hogy megmaradhasson éjszakára. Jó ember volt, szívesen megengedte; sőt még bőséges vacsorát is adatott neki. Áldja meg az Isten! Másnap reggel, hátának nyitott sebére, friss borogatást rakott, azután elindult tovább. Hanem a házak közé érve, vagy 8 kutya megrohanta. Hijába szólongatta őket: ne bánts, lelkem, meg ne harapj, lelkem; hijába szórta nekik a mi málét az oláhoktól kapott mind oda, különösen egy nagy, fehér komondor nem tágitott mellőle s össze-vissza rágta a karját. A harapástól mind csupa véres lett körülötte a sár. Ekkorra oda jött a községi bíró is és biztatta őt, hogy jelentse fel a kutyának tulajdonosát. De ő ezt nem tette; mert hiszen a kutyának az a szokása, hogy harapjon s ő is szegény, szerencsétlen asszony, hát minek szerezzen ő másnak bajt, nyomorúságot?

Nagy-Ernyében egy asszonynyal beszélt az uton s az megkérdezte tőle, hogy milyen vallásu; a mikor pedig megmondta, hogy ő református, akkor az kinevette, kicsufolta, s azt mondta neki, hogy a reformátusok, meg az unitáriusok rosszabbak a zsidóknál s hogy a Jézust is ezek ölték meg. Erre ő elkezdett sirni s leült a földre, hogy maradjon el attól a másik asszonytól; mert ő Jézust nem ölte meg és nem szereti az ilyen beszédet! Hiszen jól tudja ő azt, hogy minden vallás jó, csak — úgy mond nevetve — a kárvallás, az nem jó.

A kórházban is megtörtént vele egyszer az, — beszélt nagy buzgalommal tovább — hogy vallása miatt megbúsították és pedig egy katolikus pap (A nevét is megmondja az illetőnek, de ezt már elfeledtem; mégis — ha jól smlékszem — valami „kis Mészáros“ emlegetett.) Ez beteget gyóntatott a kórházban s nagy kínálásával ő rá is erőltette a gyóntást, meg az ostyát. De hát ő azt válaszolta, hogy neki az ostya s a gyónás nem kell; mert meg van neki a maga papja, ha az eljön, akkor majd ő is felveszi az urvacsorát. Mikor kikerült a kórházból, meglátta azt a bizonyos papot az utcán s meg is szólította; megmondta neki, hogy őt akarta erőnek erejével meggyóntatni, de ő nem engedte; mégis a jó Isten őt megsegítette. A pap erre azt mondta, hogy azt hitte felőle, hogy ő katolikus s egy piczulát akart neki adni. De ő azt el nem fogadta tőle. Neki nem kell! Tartsa meg a pénzét!

Nem volt-e igazam? — kérdezé tőlem. Mire én természetesen helyeseltem eljárását s megdicsértem állhatatosságáért.

Nem sokat beszélt már ezután. Azt mondta, hogy ő most Erdő-Szent-Györgyre s Ravára megy; mert Szent-Györgyön

született s Raván is van valami hozzátartozója. Onnét pedig megy tovább Udvarhelyre, a hol betegsége előtt lakott; egyúttal felkért, hogy segíteném meg egy-két krajczárral.

Végül, midőn szerény adományomat átvéve, nagy hálálkodás között búcsuzni kezdett, még valami elveit ruhaneműt kért testvére számára, a ki szerencsétlen nyomorék és a kinek ő az egyedüli támasza, gondviselője s örömmel mutatta csomagját, hogy már kapott is itt az egyik udvarban ruhaneműt s több helyen pénzt. Ő ezt mind nem tartja meg magának, hanem elviszi a testvérének.

Sajnálattal tudatám, hogy most olyan holmim valóban nincsen; mégis ő nagy köszönettel távozott s nem győzte az engedelmet kérni arra az esetre, ha valamivel megbántott volna.

Ugyan mivel bántottál volna meg engem, te szegény aszszony?! Talán azzal, hogy gyermekteged beszédeddel a legszebb példát mutattad fel előttem arra nézve, hogy valódi, jézusi értelemben vett együgyü szívvel mint lehet még a legnagyobb nyomoruság között is rendületlenül megállani a szeretetben és a hűségben?

Már künn az udvaron volt, én pedig benn a szobában s ő elmenőben még mindig kívánta a boldog karácsonyi ünnepelést és az Isten gazdag áldását.

Majd batyujával, siető léptekkel tipegett tovább.

A mint utánna néztem, úgy elszorult a szívem. Gondolám magamban: ime ez a szerencsétlen nyomorék a halál torkából kimenekülve, hogyan siet ahhoz a másikhoz, a ki még nálánál is szerencsétlenebb! Beteg testét mint vonszolja hosszú, hosszú mértföldéken keresztül; mint küzd heteken át majd sárral, majd fagygyal s az idő egyéb viszontagságával, védtelenül, kitéve minden baj és veszélynek; mégis zúgolódás nélkül, sőt bizonyos megfoghatatlan élet-vidámsággal szenved el minden nyomoruságot; ezen felül még a rá nézve teljesen idegennek terhet is magára, erőtelen vállaira veszi azzal, hogy megtoldja amugy is végtelennek tetsző, kinos utazását, csak hogy egy szerencsétlen beteg — úgy lehet utolsó — kívánságának eleget tegyen.

Boldog Isten! Mely körből, a nyomoruság mely feneketlen mélységéből választod ki a te apostolaidat! Mely dicső végre teremthetted te az embert, ha a látszólag leggyengébbe is ennyi hősi erőt, ennyi igazi erényt adtál! — Nagy a te hatalmad, a ki mindenhatóságodat leggyengébbjeidben dicsőíted meg!

Ikland, 1901. decz. 21.

Boór J.

A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körének története a XIX. százban.

Pályamű. Irta Barabás István.

— Folytatás. —

IV.

1860—1870.

A 70-es évek egyletünk történetében a legértelmesebbek, egészen a legújabb időkig. Az években föllendült protestáns irodalmi munkásság egyletünkre is jótékony hatással van. A betűk közelebb hozzák a különböző felekezetek tagjait is. Ferencz Józsefnek, Simén Domokosnak, dr Ballagi Mórnak s a pesti irodalom több más művelőinek karoltve kifejtett munkássága és barátságos érintkezése az ifjúságra is élenkítő befolyást gyakorol.

Egyletünk is egészen átalakúl az új idők szellemének hatása alatt. A mellett, hogy a könyvtárt folytonosan gyarapítja s pályamunkák és felolvasások kidolgozásával, igen szép irodalmi munkásságot fejt ki, a vidékre is kiterjed figyelve s több unitár. székelyfalu önképző-körével összeköttetésbe lép. Így a siménfalvi önképző-körrel, de a viszony ismeretlen okokból pár levélváltás után megszakad.)*

Ennél sokkal fontosabb egyletünk életében a pesti ev. ref. theol. önképző-körrel folytatott levelezése, mely ékesen bizonyítja, hogy csekély anyagi erejével is mindig igyekezett lépést tartani a haladással s készséggel karolt fel minden eszmét, mely a tagok művelődését és szellemi látókörüknek kiszélesítését munkálta.

A pesli ev. ref. theol. önképző-kör 1874. január 25-ről keltezve egy meleg hangú levélben keresi fel egyletünket egy »Prot. theol. közlöny« felállítására ügyében. A kérdés a körül forgott, hogyan lehetne e közlönyt a hazai protestáns theologiai ifjúságnak felekezeti különbség nélkül való bevonásával megindítani. A pestiek javaslata szerint a lap tartalmát általában a vallás és egyház s közelebből a hazai theol. ifjúság ügyére vonatkozó fejtegetések, eszmecserék képeznék«. Minthogy a lap egyik főcélja éppen az volna, hogy a theol. intézetek ifjúságát egymáshoz közelebb hozza s egymással megismertesse: állandó rovat lenne nyitandó az egyes theol. önképzőtársulatoktól vagy theol. ifjúsági testületektől beérkezett tudósítások és közlések számára

Hozna továbbá cikkeket egyes homiletikai kérdésekről, ugy szintén az ifjúságot érdeklő indítványokat, könyvismeretéseket és vegyesekeket.«

»A lap minden hónapban egyszer, tehát az egész év folya-

*) Jegyzk. 1872. 83 p.

mán tizszer jelennék meg, két-három ivnyi tartalommal, kis fűset alakjában, évi 2 frt 50 kr. előfizetési ár mellett.«

A dolog pénzügyi oldalára nézve úgy számítanak, hogy az összes hazai theol. ifjuság létszámát 340-re teszik s ha ezen létszám felénél kevesebb fizetne is elő, így is az előfizetési pénz 2 frt 50 kr.-jával éppen 400 frtot tenne, melyből egy szám kiállítási költségére 40 frt esik, mely összeg éppen elég lesz.

»A lap szerkesztésével a debreczeni önképző társulat volna megbízandó.« A levelet testvéries indulatuk és hazafiai üdvözlétük mellett Szócs Farkas elnök és Lévy Lajos főjegyző irták alá

Egyletünk rokonszenvvel fogadja a pestiek felszólítását s a dolog érdemére nézve 1874. decz. 10-ről keltezett s Sándor Gelgely elnök és Boros György jegyző aláírásával így válaszol:

»Mi is szívvvel, lélekkel pártoljuk s rajta vagyunk egy ily lap megindításán, daczára annak, hogy a többi magyarhoni theol. önképző társulat nem nyújt segédkezet, de hogy minő módon érhető el a cél csak részben is, ez előttünk is a kérdések kérdése.« »Véleményünk szerint, ha egy ivnyi lapot adnánk ki havonként, legkevésbé sem vezetne célunkhoz, mert vajmi keveset mutathatnánk fel ennek hasábjain működésünkről, társulataink történeti mozzanatairól. Egy szóval mi a lap egy ivnyi kiadását semmiképpen nem tartjuk célra vezetőnek. Hogy 2-3 ivnyi tartalommal jelenjen meg, abba édes-örömet belenyugszunk s tőlünk telhetőleg szellemileg és anyagilag most is támogatni igérjük.«

A szép reményekre jogosító közlöny már már a megvalósulás stadiumába lépett, mikor a pestiek egy későbbi levélben arról a szomorú tapasztalatról értesítik egyletünket, hogy részint anyagi kiadások, részint a lap kiadásával és szerkesztésével megbízandó önképző-körnek kiszemelésével felmerült véleménykülönbségek miatt az ügy egyelőre lekerül napirendről.**

Igy állván a dolog, az érintkezés itt is, egy pár levélváltás után, félbeszakad.

A 70-es évek prot-irodalmi termékeiből s különösen a »Prot. Egylet.« kiadványaiból beszerzett munkákon kívül, -- melyek különben könyvtárunknak ma is legértékesebb részei — egyletünk angol unitárius hitrokonaink szives adományaiból is igen sok ajándékot kap.

Az első könyvet Carpenter Mari küldi Kovács János tanár útján 1878-ban.***) »Az angol Unitárius Társulat« Channing »Memoires« czimű munkát küldi meg, Boros György theol. tanár útján. Ajándékoztak még Chalmers bostoni lelkész, Lewesné, a

**) Jegyzk. 1874. 104. p.

***) Jegyzk. 1878. 20 p.

hires író: »Gäthe éléte«, James Clarke: »Channing összes művei« stb. Az önképzőkör azonban még ezen örvendetes gyarapodás után is mindig küzd az anyagi kérdéssel. Időközben a papnövendékek számának apadásával a tagsági díjak is nagyon kevés összeget adnak. Ez a kérdés sok aggodalmat okozott az egyletnek, míg végre úgy segítettek a dolgon, hogy az isk. igazgatóság utján kérelmet nyújtanak be az E. K. Tanácshoz, hogy a majálisi jövedelemből egyletünket jogosan megillető tész, adassék pénztára számára.

Az E. K. Tanács helyet ad a kérésnek és a majálisi jövedelemnek 2/5 részét, mint osztalékot, az egylet részére kiadni határozza s ezzel az anyagi kérdések súlyát részben leveszi a tagok válláról.***)

Az 1867—68. évben szerkesztett alapszabályok — miután az egylet a fejlődés menetén sok olyan irányú intézkedést tett, melyeknek az említett törvények nem feleltek meg — módosításra szorúl.

Az alapszabályokat 1878-ban, tehát 10 év után revideálják a követelményeknek megfelelően, a mi azonban csak 1884. aug. 28-án nyer E. K. T. megerősítést.

Ugyanezen évben az egylet Ferencz József püspök indítványára védnököt is választ, a ki őt a felsőbb forumok előtt képviselje Derzsi József személyében.****)

S ezzel a lépéssel a szervezkedés véglegesen befejeztetik. Most már teljesen megalakulva, anyagilag megerősödve, védnök vezetése alatt tartatnak a gyűlések. A könyvtár ekkor már 624 drbból áll, melyek között különösen Simén Domokos adományából — kinek elhunytáról egy szép ünnepélylyel emlékszik meg az egylet s temetésén is képviselteti magát¹⁾ — igen értékes munkák vannak.

Jeles szokás volt ebben az időben, hogy évközben állomásaikra távozott kollegájukai a beköszöntés napján táviratban üdvözölték. Ebben az évtizedben még csak annyi változás van az egylet életében, hogy távozó védnökük helyébe az igazgatóság Péterfi Dénest nevezi ki.²⁾

S ezzel egy igen munkás és eredményes cyklusra az egylet történetének befejeződik.

(Folyt. köv.)

****) Jegyzk. 1877. 97. p.

*****) Jegyzk. 1878. 97. p.

¹⁾ Jegyzk. 1873. 53. p.

²⁾ Jegyzk. 1879. 19.

Az ifjuság köréből.

A Dávid Ferencs Egylet ifjusági körének 1901. decz. 4-én tartott gyűlése sok élvezetet szerzett a jelen voltaknak. Szentmártoni Kálmán „Áldás és szerencse“ czimen tartott szép felolvasást, melyben Seprű és Bere községeknek a nép ajkán élő eredetét népmesének dolgozta fel. Dr. György János nagyon érdekes előadást tartott a székely nép helyzetéről, mely a leggyökeresebb orvoslást várja. Előadásában rámutatott azon okokra, melyek a székely nép elszegényedését hozták és hozzák létre. Ezen bajnak orvossága az erkölcsi, a szellemi nevelés irányítása és a gazdaság fellendítése. A Nép egyetembe való belépést ajánlja — mit a gyűlés helyesséssel fogad — mint a mely testületnek czélja szellemi uton barátságos közeledéssel megnyerni, tanítani és művelni a népet. A Népegyetem tagjainak haszna: a nép megismerése; a testület pedig az ő tagjaira nézve egy iskola, melyben a nép nevelésére való tanítónak lehet készülni. György János dr ezen indítványát a gyűlés nemcsak magáévé tette, de azon van és lesz minden egyes tag, hogy minél szélesebb körben terjessze ezen annyira üdvös eszmét. — 1902. január 25-én szintén érdekes és tanulságos közgyűlése volt az ifj. egyletnek, a mikor az egylet fáradhatatlan buzgó tagja, Dr. György János gr. Tolsztoj Leónak munkáiról tartott előadást. És épen azért Tolsztojról, mert őt nagyon sokan unitáriusnak tartják, ki az ő munkáiban a biblia szellemét az aesthetika különböző eszközeivel megtestesítve, a legszabadabb szellemben fejtegeti a hamisítatlan igazságot. Nagyon sok érdekes dolgot mondott el előadása során Tolsztoj életéből, családi körülményeiről, életmódjáról és különösen az ő munkáiról. Az adottakért köszönet, de még sok szép tanulságos előadását óhajtjuk megköszönni György dr. úrnak!

(b. a.)

A kolozsvári unit. kollégium konviktusi alapjára küldött összegek.

Ha lassan is, csak gyűl, csak gyűl a múlt emléke, a jövő nemzedékek életforrása. Ugy látszik nem felelték el milyen nagy szegénység uralkodik a mi gyermekeink között! Ugy látszik a *székely kérdésnek* egy kicsinyke pontja ezen a helyen is megoldást nyer, mert kétségtelen, hogy a ki az unitárius kollégium konviktusi alapjához járul, a *székely* ifjuságot segíyezi. Az eddigi adományok itt következnek:

Dr. Ferencz Akos t.-ügyész 50 korona, dr. Schmidth József 25 k., dr. Mátyás Mihály 20 k., Móga Elizeus l. 10 k., Székely Mózes e. felügy. 100 k., dr. Veisz Miksa ügyvéd 100 kor.. Kisgyörgy Sándor l. 20 k., Sebestyén Smil Mór 4 k, Sándor Mózes tanf. 40 k, Tana Sámuel titkár 50 k., Kozma Gyula tanár 30 k, Lőrinczi István lelkész 5 k., Timár Ödön levéltáros 4 k., Pap László m. á. v. hiv. 50 k., Biró Pál lelkész 2 k., dr. Tompa Camil ügyvéd 25 k., dr. Haftl József 20 k.. Leményi Agost 25 k., Varga Dénes isk. igaz. 20 k., dr. Barabás Béla orsz. k. 20 k., Tibáld József lelkész 20 k., Geréb Zsigmond 10 László Miklós áll. fő 5 k., dr. Geley Lajos orvos 30 k., Árkosy Béla b. mérnök 10 k., Orbok Mór isk. igazgató 10 k, Daniel Gábor orsz képv. 20 k, Geley József közjegyző 10 k., Kiss Sándor tanító 4 k., dr. Kiss Mór e. tanár 20 k., Lőrinczi Dezső tanár 10 k., Pákey Lajos főmérnök 20 k., Székely Gyula vár. mérnök 20 k, Szentiványi József aljbíró 10 k., Veress József t. bíró 10 k., Tana Albert jegyző 20 k, Kanyaró Pál áll. főnök 20 k.. Erdővidéki Takarékpénztár 20 k., dr. Haupt Albert 20 k, Albert Dénes jószág ig. 50 k., Ürmösi Kálmán lelkész 10 Máté Lajos lelkész 20 k., Székely András lelkész 20 k.. Tóth Olivér hivatalnok 20 k., Sándor Géza lelkész 10 k., Dombi János lelkész 10 k., Kiss László lelkész 20, összesen: 1070 koronát.

Az unitárius név.

— Az amerikai Unitárius Társulat közbecsülésben álló, derék elnökétől közöljük az alábbi cikket. Félhívjuk rá olvasóink figyelmét. Nagyon igaz megvilágítása ez az „unitárius“ névnek, nagyon helyes és tiszta annak a következménye. —

A *Nemzetközi Unitárius Konferencia* londoni gyűlésének egyik nevezetes eredménye volt az unitárius név jelentőségének fölfedezése. Sok vitatkozás folyt a mi kis testületünkben a felől, hogy az „Unitárius“ nevet használjuk-e avagy mást vegyünk föl, de az eredmény mindig az volt, hogy akármily tisztesség vagy hátrány jár is vele, jobb lesz megtartani.

Angol testvéreink között még nagyobb volt az eltérés ugyanebben a kérdésben, miután a nagy Martineau maga is szeretett volna egy más, általánosabb elnevezést. Midőn az „Unitáriusok és más szabad vallásos gondolkozók Nemzetközi Tanácsát“ szerveztük, legkitünőbb tanácsadóink figyelmeztettek, hogy az unitárius szó használata veszélyessé válhat az egész ügyre, sőt még azt is mondták, hogy egy ilyen Tanács össze-

hozása lehetetlen lesz, ha a czimbe theologialag korlátozó szót veszünk be.

Megvallom, magamnak is megvoltak aggodalmaim s midőn képviselőink a mult nyáron elindultak a londoni gyűlésre, egyetértettünk abban, hogy ha e név akadály lesz és visszatart más szabadelvű gongolkozókat a velünk munkálkodástól, mi ne sűr-gessük a meghagyását.

De mi volt az eredmény? Távol attól, hogy akadály lett volna, épen az unitárius név adta meg a gyűlésnek egyik fő jelentőségét és erejét. Europai barátaink és dolgozótársaiuk fölismertek benne egy oly nevetés alatta egy oly testvéri szövete-kezetet, a melyben mindnyájuknak öröme telt. Nemcsak, ha-nem ismételten kifejezték, hogy ez a legtöbbet jelentő és leg-megfelelőbb év a szabadelvű keresztények által ez ideig föl-vett nevek között, melynek értékét előttük nagyban fokozta az a tény, hogy Ámerikában, Angliában és Magyarországon szer-vezett testületek viselik ezt a sokat magába ölelő nevet és máris igen szép és megható hagyományok és emlékek fűződnek hozzá.

Ha az „Unitárius“ szó csak „anti-trinitarius“-t jelent, ak-kor természetesen kihívó és az is lesz, de ezt a jelentését el-veszítette teljesen. Ez — főleg Európában — már nem a theo-logiai megkülönböztetés, sem a félig elfeledett dogmai vitatko-zás eredménye. Hanem az a név, a mely legjobban kifejezi az egyesülési és egyesítési hajlam eszméjét, azt az eszmét, a melyért sok buzgó lélek az egész föld kerekiségén mindenütt és mindig törekedett.

Nem az-e kötelességünk most, hogy észrevegyük, hogy e név ki van emelve helyi és vidéki jelentőségéből? Most már nem szabad megengednünk, hogy valamely szük látókörű föl-fogásnak vagy alsórendű magyarázásnak legyen kitéve.

Öröm kell hogy legyen nekünk e név használata, mivel ez azt a tant fejezi ki, a melyet az egész keresztény világ el-fogad. Most már az egész kereszténység együtt és egyértelmű-leg elmondhatja a niceai hitvallásnak — habár az a trinitaria-nismus symboluma — első tételét: hiszek egy Istenben, a min-denható Atyában.

Az is világos, hogy az unitáriusok nagy föladata a ke-

reszténység háborgó töredékeinek egyesítése, a közösen vallott nagy igazságok elismerése.

A mely hitet mi vallunk, ugyanaz a hit, a mely mindenik egyházban az őszinte, igaz istensiszteletet áthatja, a mely minden theológiának hátteréül szolgál, a mely jelenlétével megszentel minden véleményt és a mely nélkül a vallási vélemény, csak csalódás.

Az „unitárius“ név nem jelent, nem szabad, hogy közönséges tagadást jelentsen. Ellenkezőleg, ez a név olyan birodalomba lépésre jogosít föl, a melyben a különböző multu és nemzetiségű népek mindnyájan egyesülhetnek közös munkában és a közös Atyának imáadásában.

Midőn mi az unitárius névhez való hűségünket és ragaszkodásunkat hangoztatjuk, kijelentjük, hogy ez teljesen másodrendű a név és az egyházszervezet czéljául kitűzött magasztos czél mellett. Mi készek vagyunk arra is, hogy ha a szellemi szabadság és egység szent ügye úgy kívánja, a nevet egészen alárendeljük, de a nemzetközi tanács fölfedezte előttünk, mily szerencsés és jó név az a mi nevünk, hacsak azt a legtágasabb és legigazabb értelemben használjuk.

Boston.

Eliot A. Samuei.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— *Az Unitárius Közlöny jelen számának önálló melléklete a Nők világa 1-ső száma.*

— **A Brassai siremlékre gyűjtés** érdekében bárczakönyveket küldött ki espereseink utján, lelkészeinkhez, az intéző bizottság, melynek élén Dr. Farkas Lajos egyet. tanár a kolozsvári róm. kath. egyház főgondnoka, Merza Lajos kir. tanácsos, az EMKE főpénztárnoka, Vass Domokos polg. isk. tanár és lapunk szerkesztője áll. Lelkészeink bizonytalán méltányolni fogják azon kérésünket, hogy bárczakönyveiket még február folyamán számolják el a pénztárnoknak.

— **Püspökünk új könyvéről** az Unitárius Hittanról nagy elismeréssel ír a Prot. Egyh. és Iskolai lap. Dogmai felfogásával nem egyezik, de sok szépet és jót talál a könyvben.

— **A kereszturi gymnasiumon** vehető észre a megerősödés. Munkálkodik nemcsak a falak között, hanem kifelé is. Február 8-án koncerttel egybekötött táncszvigalmat rendez a koncerten Dr. Szolga Ferencz tanár felolvas, Sándor Ilona kisasszony énekel, Vári Domokos szaval, Sándor Ella kisasszony zongorán játszik, az ifjusági dalegylet énekel. Védnökei: Dr. Bedő Albert, Dr. Jankovics Pál, Gálfy Kálmán, Sándor János. Elnökei: Szolga Ferencz, Csiky István, Gálfalvi Sámuel, Pap Mózes (pénztárnok) Katona Sándor (ellenőr) Jó alkalom lesz a vidék intelligenciájának találkozásra és mulatásra.

— **Nagy Lajos** az árkosi népes gyülekezet derék ifju lelkésze január hó 18-án 30-ik életévében, házassága 10-ik hónapjában meghalt, Nagy részvét mellett január 19-én temettetett el. Rövid 6 évre terjedt lelkészi szolgálata alatt három egyház ragaszkodó szeretetét és bizalmát nyerte meg Hódmezővásárhelyen, S.-Köröspatakon és Arkoson. Ővéi benne a fedelhetetlen gyöngéd férjet, hálás fiut és önfeláldozó szerető testvért, hivei, ismerősei és számos barátai a mindenkit tisztelő és szerető emberbarátot, a közügy lelkes bajnokát, Isten igéjének tüzelkű és mély tudású hirdetőjét, őszinte hű barátot gyászolják. Halálát legmélyebben fájlalják: ifju özvegye Faluvégi Vilma, atyja Nagy Mózes nagy-solymosi és testvére Nagy Béla bethlenszentmiklósi lelkész övéikkel. Habár teljes öthétig tartó s folyton súlyosbuló betegsége köztudomásra jutott, mégis halálának hirtelnyek között és könnyek árjától kísérve Bölöni Vilmos s.-köröspataki lelkész tartott, a sirnál Székely Zsigmond kálnoki lelkész vett búcsút tőle szerettei, ismerősei, barátai, hivei és kartársai nevében. Emléke áldott! Nyugodjék csendesen!

Halálozás. Kádár Lajoska, gyepesi lelkészünk Kádár Lajos 6 éves fiacskája. január 4-én elhunyt.

— **A „Nők világa“ alapjára** Perczel Ferenczné öngnagsága ívén Budapesten adakoztak: Derzsy Károlyné 2 korona, Török Kálmánné 2, Wendler Irma 4, Korchmáros Kálmánné 1, Buzogány Agnes 2, Buzogány Anna 1, Perczel Flóra 2, özv. Kozma Ferenczné 4, Józán Miklósné 2, Kozma Gyuláné 4, Faluvégi Áronné 3, Dr. Ürmössy Gyuláné 4, Dr. Székely Ferenczné 6, Fábry Edéné 2, Pessy Jánosné 4, Gömör Károlyné 4. Egy unitárius* 20, Perczel Mártha 1, Perczel Judith 1, Perczel Olga 1 korona. Ezen az íven együtt 70 korona.

— **Dévaványai egyházközségünknek** az istentiszteletekhez egy háromium beszerzésére adakoztak: Ferencz József 10 kor., Petrichevich-Horváth Kálmán 10, Fekete Gábor 5, Szigethy Miklós 10, Éjszaki Károly 2, Péterfi Dénes 2, Pákei Lajos 5, Gál Jenő 5, Gyöngyösi Béla 3, Jékei Aladár 1, Magyar Mihály 10, Dr. Boros György 2, Dr. Veres Lajos 2, Albert Dénes 10, Vécsei Sámuel 10, Szigethi Csehi Ákos 2, Molnár Sándor 2, Árkossy Lajos 5, Orbók Ferencz 2, Pál István 2, Dr. Kozma László 2, Karabágy Albert 1, Székely Sándor 2, Ürmösi Jenő 2, Kopp József 2, Csifó Salamon 2, Sárdi Lőrincz 2, Dr. Gál Kelemen 2, Dr. Tompa Kamil 1, Lakatos Ferencz 2, Hadházi Sándor 2, Gálfi Lőrincz 2, Demeter Dezső 2, Dr. Kozma Endre 2, Pálfi Márton 2, Ilidegh Mihály 2, Dr. Nyiredi Géza 2, Nagy Gyula 3, Lassel Gyula 2, Kovács János 2, X. Y. 2, Benkő Mihály 5, Mózes András 2, Benczédi Gergely 1, Kanyaró Ferencz 2, Major Sándor 1, Orbók Mór 2, Kóváry László 4, Ulár Pál 2, Tóth Ernő 1, Boér Gergely 1, Gyulay Árpád 3, Fekete Pál 2, Fekete Gyula 2, Nagv Lajos 2, dr. Fran-Kis István 1, Lászlóczki Samu 2, dr. Ferencz József 2, Ferencz Gyula 2, Berde Károly 1, Orbók Elek 1, Mikó Imre 3, dr. Gálffy Endre 1, Márkos Albert 1, Kozma Ferencz 1, Ambrus Gergely 1, Buzogány Gyula 1, dr. Balázs Ferencz 1, Gyulai László 5, együtt 194 korona, egy jó barát által 6 koronával kiegészítve összesen 200 korona.

Az egyházközség nevében fogadják mindnyájan köszönetemet szives adományaiért, melyet az irt célra a mai napról elküldöttem.

Kolozsvárt, 1902. januárius 17-én.

Ferencz József,
unitárius püspök.

* Tudomásunk szerint ez a névtelen, áldozatkész unitárius Ürmössy Miklós a budapesti Dávid Ferencz Egylet érdemes elnöke. A kezdet valóban lelkesítő, s mi nem is kételkedünk, hogy a buzgó követők következni fognak. Fél e lobogót!

— A kolozsvári unitárius kollégium irásában és képekben. Az „Erdélyi Protestáns Lap“ ezeket írja: Ily czimen jelent meg a mindig agilis unitár. theol. tanár szerkesztésében egy új kollégium diszes képével, történetével és leírásával, kiválóbb püspökök, gondnokok stb. arczképével és életírátaival, az új kollégium felszentelésével stb. Úgyes gondolat volt Dr. Boros tanártól, hogy a diszes, sőt fényes új kollégium felavatásának ilyen kedves és érdekes irodalmi emléket is állított. Csak gratulálhatunk az unitáriusoknak és Dr. Boros tanárnak is.“

— London város lakossága az újabb népszámlálás szerint: 6.570.000. 1891-ben 5.600.000 volt. Gyarapodás 910.000. A mai lakosság egész Anglia lakosságának majdnem egyötöd része. A tiz évi szaporulat nagyobb mint az egész lakosság volt ezelőtt száz évvel. A szaporodás mindennap 250 lélek.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Perselyünk. Nemes szívü elnökünk Báró Petrichevich Horváth Kálmán sürgeti a persely-gyűjtést és elől megy a nemes áldozásban. Jól tudja mit mivel, midőn a D. F. Egyletnek egy kis tőkét akar teremteni. Milyen áldás volna ha a tanévkezdetén 5—10 szegényt jelláthatnánk tankönyvvel, télkezdeten ruhával. Milyen ijesztő látvány egy-egy szegény sóvány tanuló 15 fokos hidegben egyetlen vékony nyári szőttesből készült derékig érő kabátban! Küldjünk 500-an 1—1 koronát a tél folyamán a D. F. E. perselyébe Kolozsvárra. Öltöztessük fel a szegényeket!

Pályázatok. A Dávid Ferencz Egylet pályázata „Hogyan kell a gyermekeket és ifjakat az igazmondásra rászoktatni“ márczius 1-én lejár. Lelkész, tanító urak és mások vegyék tudomásul. Pályázni kell.

A Dávid Ferencz Egylet házi estélyje a f évben márczius 1 napján a New-York termeiben fog tartatni. Ezt az estélyt a mulatni szerető közönség kívánja rendeztetni. Az Estély védnöki tisztségét elvállalni szivesek voltak: Benczédi Gergelyné, Ferencz Józsefné, Haller Rezsőné, Br. Petrichevich Horváth Kálmánné, Báró Kemény Gézané, Mikó Imréné, Pákey Lajosné, Zsakó Istvánné, Dr Bálint Gábor, Daniel Gábor, Fekete Gábor, Ferencz József, Gál Jenő, Dr. Gálffy Endre, Br. Petrichevich Horváth Kálmán, Kozma Ferencz. A részletekről később adunk tájékoztatást.

Új tagok. A Dávid Ferencz Egyletbe az új egyleti évben beléptek: Benedek Vincze, Győr; Gyulai Lajos, Nagy Árpád, Szász István, Ágoston György, Lancz Jánosné (felsőfehérvári f. egylet), György Vilmos (gyűjtő György János), Pál István; Ürmösi József (ifj. Ürmösi Jenő), Blaschnek Rezsőné, Schatz Ignác, Fábry Edéné (3. bpesti egylet), Szabó György, ifj. Barabás József, Veres Áron. Damo Dániel, Benkő Árpád, özv. Pilbert Ferenczné. Barabás Károly, Barabás Pál, Kiss József, Gelei Barabás Sándor, ifj. Barabás Sándor, Ördög Ferencz (12 háromszéki f. egylet, Nagy Lajos lelkész); Toth Birike, Székely József, (2. gyűjt. Toth György); Kiss Sándor, Vásárut; Fekete Mihály, Végh Mihály, Pál Jánosné, Oklánd; dr. Vernes István, Erzsébetváros; Pilner Gyula, Várady Józsefné, Káruilyfalva; Volf Józsefné, Maros-Ludas; Kiss Jolán, Kiss Irén, Erzsébetfalva. (Folyt. köv.)

Az egylet pénztárába 1901. deczemher 24 től 1902. január 27-ig rendes tagsági díjat fizettek: Perczel Ferenczné, Perczel Ferencz Bpest, Kádár József Deés, Nagy György Kolozsvár 1902-re, Hadházi Sándor Kolozsvár 1901-re, Mórítz Márton Kolozsvár 900—901-re, Gyöngyösi Lajos Tasnád, dr. Vernes Isván Erzsébetváros, Pilner Gyula Torda 902-re, Barla Domokos Torda 901-re, Csongvay Géza M.-Illye, Bardocz Gyula Szászváros, Kiss Irén, Kiss Jolán Erzsébetfalva, Kiss Jakab Kövend, Kovács Ábrahámné 902-re, Bedő Gyuláné

Brassó 901—902-re, Varga Ödön Zilah, Kis Mózes Erzsébetfalva, Máté Pál Komárom, özv. Comanesku Sándorné Kolozsvár, Zsakó Istvánné, Székely Mózes N.-Szeben, Hédervári Hugó Erzsébetfalva 902-re. Zsakó István Kolozsvár 901-re. Pal István Kolozsvár, Léтай Gyula Besztercze, Csegey Márton Bethlen, Hidegh Mihály Kolozsvár 902-re. Zöld Mariska M.-Andrásfalva 901-re, Tóth Albert M.-Ketzél 98—902-re. özv. Bogyay Kálmánné Kaposvár 902-re, Kerekes József, Kerekes Józsefné Bpest, 902-re, Varga Zsigmond Csekefalva 902-re, dr. Székely Ferencz Bpest 901—902, Varga Ilonka Csekefalva, Vadász Ilona Csekefalva, dr. Morvay Istvánné Kovászna 902-re, özv. Gálfalvi Sámuelné Héjasfalva 901-re.

Előfizetési díjat fizettek: Weress Ferencz Torda 902-re, Márkos Ferencz M.-Vásárhely 902-re, Holf Józsefné M.-Ludas 902-re, Simon Péter Tövis, Sinczky N.-Szeben, Lőrinczy Dezső D.-Szt.-Márton 902-re, Grúz István 901-re, Kispál Miklósné Zsibó, Sándor Mózes Sz.-Udvarhely 902-re, Máté Lajos Kövend 901-re, Sárdi Klára M.-N.-Csán 902-re, Csegey Pál Parasznya 901—902-re, Boros József Brassó, Székely Sándor Kolozsvár 902-re Weress Sándor Gy.-Sz.-Király 901-re, Májay Béla Bpest, Szakács Ferencz Offenbánya 902-re, Böckel Károlyné Kolozsvár 902-re, Damokos Árpád Tamási, özv. Pál Andrásné Kolozsvár 902-re, Unitár. gymn. olv. egyl. Sz.-Keresztur 901-re, Egyed József M.-Csapó 900-ra, özv. Miklós Józsefné Teke, Gerjovits József Somberek 902-re, Veress Ferencz Árkos 97—901-re, Simó Ferencz Bpest 902-re, Rákosi István Abrudbánya 900—902-re, özv. Koncz Györgyné N.-Borosnyó 900-ra, Áll. tanítóképző intézet Sz.-Keresztur 901—902. Rutkovszky Róbertné Kolozsvár, Gy. Kovács Mihály M.-Ujvár, Ürmössy József N.-Sajó 902-re, Geréb Ádám Sz.-Kraszna 902-re.

Az aranyos tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Kleinhempel Sámuelné, Kleinhempel Adolfné Torda 900—901-re. Gaál Domokos, Finta Károly Kövend 901-re, Léтай Máté Ar.-Rákos 892—902, Nagy Balázs, Albert János, Varga Dénes, unitár. egyházközség, Gymnasiumi könyvtár, Torda 902-re, Lőrinczy Dénes Torda 901-re, Szigethi Cs. Sándor Torda 902-re, Csegey Mihályné Torda 901-re, Solymosi Iza Torda 902-re.

Az egylet perselyébe ajándékoztak: Méltóságos Báró P. Horváth Kálmán főgondnok úr 50 koronát, Perczel Ferenczné urasszony Budapestről, a „Nők-Világa“ céljaira 46 koronát, Albert Dénes úr Kolozsvárról 20 koronát. Fogadják e helyen is az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1902. január hó 27-én.

Gálfy Lőrincz,
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. B. I. lelkész urnak Tfva Most már tüzetesebb tájékozással is szolgálhatok. A „Magyarság“ a Benedek Elek lapja, egész évre csakugyan 14 korona. Sem több sem kevesebb. A vasárnapi szám — a legújabb — van előttem. Vezető cikkében igazi értelmét adja a „hazafiságnak és emberszeretetnek.“ A vonal alatt a VIII. vasárnapi levélben Gaal Mózes a „lelkem Nénémasszonynak“ ir tiszta, zamatos székelyességgel. Belül az ország s a világ dolga van elmondva sem igen röviden sem igen hosszasan. A vasárnapi olvasónak is, a minden napinak is kijut bőven, az igazán „eredeti közleményből.“ Mint székely lelkész nagyon fogja érdekelni a „mentő munka“, melyben izzadásig küzd a székelység érdekében. A Benedek Elek egészséges észjárását ismeri. — N. B. J. L. Szives köszönet. Ez már készen volt.

TARTALOM: Székely dolgok. Egy öreg székely. — A kis leányka. Pap D. (Költ.) — Szegény asszony! Boór J. — A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körének története a XIX. százban. Barabás István. — Az ifjuság köréből. b. a. — A kolozsvári unit. kollégium konviktusi alapjára küldött összegek. — Az unitárius név. Eliot A. Samuel. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.